

KUTNÁ HORA (dříve Cuthna Antiqua)

Název města je podle legendy odvozen od mnišské kutny, kterou odložil sedlecký mnich Antonín na tři stříbrné pruty, které se mu zjevily ve snu, když odpočíval na poli blízko kostelíka Všech svatých. Antonín označil místo nálezů svým bílým cisterciánským oděvem s kapucí a kutnou a běžel oznámit nález do kláštera.

Ve skutečnosti však město získalo jméno spojením tehdy běžného označení **h o r a** pro místo těžby s bližším určením **k u t n á**, které je odvozeno od středoněmeckého výrazu **k u t t a** = jáma, díra, nikoli od českého **k u t a t** jak je někdy uváděno. Původní obyvatelstvo bylo totiž až do 20. let 15. stol. převážně německé, z němčiny jsou odvozeny všechny další hornická odborné termíny a místní názvy.

Znak města Kutné hory se vytvářel v průběhu 14. - 16. století. Zkřížená hornická kladívka – šlígla a pemrlici – je možné poprvé doložit k r. 1308 na hornické pečeti rychtáře a radních. Pečeť s tímto znakem se pak používala na listinách spojených s dolováním, tak i se záležitostmi města. V té době splývala městská a horní správa. Kutná hora nebyla nějakým zvláštním právním aktem povýšena na město. *Texti lus regate montanorum* (horního zákoníku) z r. 1300 však už prokazuje, že Kutná hora měla vyjimečné postavení mezi ostatními královskými městy.

Erbovní zvířata města - orel a lev- náleží ke znaku českých králů a do městské pečeti a později do znaku města se dostala proto, že král propojil svůj znak se symbolem horního města, které bylo jeho vlastnictvím. Za časů českého krále Karla IV., který byl zároveň římským králem se jako symbol tohoto titulu ve znaku uplatnila místo orla císařská orlice a dále pak císařská koruna.

Ve 2. pol. 15. stol. byl městský znak doplněn kalichem, který je symbolem utrakvistické církve – přijímání pod obojí způsobou. Nosiči znaku – štítonoši – se v té době stali dva havíři ve slavnostním bílém oděvu (perkytlích). Městský znak s kalichem nebyl nikdy panovníkem legálně potvrzen. V r. 1641 privilegiem císaře Ferdinanda III. Byl zaveden nový městský erb už bez kalichu a s dvěma úpravami. Kalich byl nahrazen iniciálou císaře „F III“ a znakem Habsburků nad třemi stříbrnými pahorky, které symbolizují naleziště rudy na horách Kaňku, Sukově a Kuklíku obklopujících město.

Od 19. stol. se Kutná Hora z vlasteneckých důvodů vrátila zpět k užívání znaku s kalichem.

Královské horní město Kutná Hora

Prostor pozdější Kutné Hory byl souvisle osídlován a zemědělsky využíván už od neolitu (6. tisíciletí př. n.l.). Od doby příchodu Keltských kmenů (4. stol. př. n.l.) je možné předpokládat i využití a zpracování místní stříbrné rudy. V době středohradištní (8. - 10. stol) se zde na důležité zemské stezce zvané Haberská, rozkládalo slovanské hradiště Malín, patřící do r. 955 rodu Slavníkovců, poté českému panovnickému rodu Přemyslovců. V malínské mincovně se v 10. stol. Razily stříbrné mince zvané denáry. systematické dolování však pro toto období ještě není doloženo. Stříbro se získávalo z povrchových nálezů. O nalezišti se však už šířily zprávy. Patrně právě z tohoto důvodu byli velmožem z těsného okruhu českého knížete Vladislava II., Miroslavem z Cimburka, pozváni cisterciánští mniši z opatství Valdsasy v Horní Falcí, kteří v r. 1142 – 3 založili nedaleko Malína v Sedlci svůj klášter. Cisterciáci podporováni českými panovníky se stali vlastníky rozsáhlých pozemků z okolí. Z větší části právě na těchto pozemcích, dále pak na pozemcích sousedních starších královských měst Kolína a Čáslavi, vznikaly první hornické osady, které se postupně formovaly v jediné město v 70. - 80. letech 13. století za krále Otakara Přemysla II. Mimořádně bohaté a perspektivní naleziště stříbrné rudy umožnilo velkorysý rozvoj města. Už před koncem 13. století se zde pravděpodobně ročně získávalo 2-3 tisíce kg stříbra, později až 5 tisíc kg. Prudký nárůst těžby umožnil českému králi Václavovi II. vyhlásit r. 1300 měnovou reformu a založit v Kutné Hoře krátce po r. 1300 centrální státní mincovnu (groše se zpočátku razily v Praze, proto označení „Pražský groš“). Právní poměry a dozor státní moci nad těžbou a zpracování stříbrné rudy upravil horní zákoník – *Lus regate montanorum* – vydaný

Vaclavem II. také k r. 1300. Na jeho základě se vytvořily orgány horní správy, které po určitou dobu působily i ve funkci městské správy.

Bohaté město bylo už od svých počátků často vojensky obléháno, proto muselo být obeháno hradbami. Na poč. 14.stol. vzniklo první pásmo víceméně provizorního opevnění, které pak bylo postupně zdokonalováno. Městské brány vedoucí k sousedním městům Kouřimi, Kolínu, Čáslavi a Sedleckému klášteru určily směr hlavních komunikací. Podél nich, přímo mezi důlními díly a tržišti vznikaly obytné domy a z provizorních kaplí se vyvíjely první městské kostely. Zdánlivě chaotická zástavba má pravidelnou síť s intervaly cca 420 m, kterou tvoří dominantní stavby Vlašského dvora, Hrádku, Sankturiánského domu (čp. 377 na Palacého nám.) a věže nejstarších kostelů.

Hotel Opat
(Husova ulice č.p.138)

Dnešní Husova (dříve Vinná) ul. Byla jednou z hlavních komunikací města. Vedla od Kouřimské brány k radnici (v prostoru nynějšího náměstí Palackého) a k nedůležitějším tržištím, přes dnešní náměstí Národního odboje (dříve Koňský trh) pak k oselskému důlnímu pásmu. Nabývala na významu od 16.století, kdy už upadalo dolování stříbra a Kutná Hora se přeměňovala v město obchodníků a řemeslníků. Ulice, která tvořila ústřední tepnu města, byla výhodným místem pro podnikání v oblasti obchodu a pohostinství. Původní domy středověkých řemeslníků, mající spíše okrajový význam v rámci středověkého hornického města, byly přestavovány na výstavní renesanční a barokní měšťanská sídla s obchody, krčmami a dílnami v přízemí. Z původních gotických objektů zůstaly úzké, dozadu do dvorků protažené parcely, často v renesanci a baroku spojené po dvou až po třech do jednoho objektu. Změnilo se i postavení jejich majitelů. Řemeslníci a obchodníci, kteří ve středověku byli závislí na ekonomické síle důlních podnikatelů, se nyní sami stali vedoucí složkou městského obyvatelstva a dolování bylo jejich vedlejší investicí.

Čím dál více se však vyplácelo investovat spíše do nákupu pozemků a zemědělského podnikání než do upadajícího dolování. Půdní vlastnictví však bylo spíše výsadou šlechty, proto obzvláště úspěšní měšťané usilovali o získání šlechtického titulu.

Tak vznikali na konci 15. a v průběhu 16. a 17.tého století z původně důlních podnikatelů se zakoupeným šlechtickým erbem (= erbovníků) majitelé statků a zakladatelé rodů drobné pozemkové šlechty. K jejich životnímu způsobu náleželo mít kromě rodového venkovského sídla i několik domů v nejbližším městě. Tyto domy částečně příležitostně obývali, nebo je dále pronajímali k bydlení i provozování živnosti. Takový osud měly i domy čp. 138 a 139.

Nejstarší historii domů dopodrobna neznáme, novější se začíná psát ve 12.století ještě před příchodem mnichů cisterciáků do Sedlce, ve 14. a 15. století zde stály méně významné domy na okraji středověkého města. V 16.století už v Dačického pamětech nacházíme poměrně dost zpráv týkajících se obou domů a jejich obyvatel. Z drobné historické mozaiky je možné složit historii obou domů a ilustrovat Kutnou Horu té doby.

Dům č.p. 138 byl nejprve zmiňován pod názvem dům Prokšovský, později se stal majetkem rodu Hanykýřů, významných Kutnohorských rudokupců, kteří zbohatli především z černého trhu se stříbrnou rudou a mědí – první písemná zmínka z r. 1427 o koupi domu. Hanykýřové postupem času získali pozemky a šlechtický titul. V svém znaku měli zelenou dubovou větvíčkou se zeleným listem žaludy. Jejich současníky a sousedy v domě čp. 139 byl nejdříve zlatník Jan Houska, později sňatkem spojené rody Březských a Maternů z Květnice. Cesta Maternů z Květnice k bohatství a titulu byla zřejmě obdobná jako v případě Hanykýřů. Podivné obchodní machinace - bohatství - tituly - funkce - vykoupené tresty atd. Přesto neunikli lidským osudům, které navíc na malém městě byly propojené a spleťté. Ještě dříve než se stali sousedy, "... přistihl Vilém Hanykýř Alžbětu, manželku svou pěknou s Janem, synem pana Zdeňka Materny..... Bylo to dva roky po svatbě a Hanykýř s Alžbětou získal i ves Nebovidy u Kolína. Jaký byl asi další osud Dačického paměti neuvádí. Jan Materna se jí musel na žádost Hanykýře zříci před zemským soudem. Hanykýřovi zůstaly Nebovidy a později se znovu oženil s Hanou Maternovou, příbuznou svého soka. Je zajímavé, že Dačický u zprávy o smrti paní Anny roz. Maternové v r. 1606 měl potřebu poznamenat, že její první muž Vilém Hanykýř neměl na bradě žádné vousy a to ani ve stáří.

Lokalita Kouřimské brány se stala osudnou pro pana Mikuláše Dačického, když v krčmě „U Svobodů“, napříč přes ulici Husovu od hotelu Opat, se v r. 1582, kdy střetl s panem Šťastným Novohradským z Kolowrat. Podle líčení Minuláše Dačického pan Kolowrat už nebyl střízlivý, když on s panem Václavem z Hrabani a Matějem Slavatou vstoupili do krčmy. Nicméně přisedli k němu a popíjeli spolu až do rána kdy pan Kolowrat kvůli tomu, že pan Mikuláš před ním nesundal klobouk z hlavy naň vytasil zbraň a zranil ho. Pan Mikuláš ho pak v sebeobraně a, jak tvrdí, proti své vůli zabil. Kvůli té nenadálé příhodě pak byl pan Dačický opakovaně souzen a vězněn. Soudní pře s příbuznými pana z Kolowrata se protáhla až do r. 1615. Mikuláš Dačický během té doby přišel o většinu svého majetku i o možnost šlechtického povýšení. Dál však se svými kumpány zvesela pobuřoval kutnohorské měšťany svými výstřednostmi. Zároveň však sledoval a pečlivě zaznamenával všechny události města i celé země a pokračoval tak v kronice svého rodu. Po smrti manželky se z renesančního prostopášíka stal bohobojný, usedlý a zahořklý stařec, kterého zlomil konec slávy českého království v bitvě na Bílé hoře v r. 1620. Zemřel v r. 1626 v době nástupu rekatolizace, kdy do Kutné Hory přišli jezuité a zabrali jako svůj kolejní kostel symbol bohatého hornického města - chrám sv. Barbory.

Rod Dačických nakonec přistoupil ke katolictví a nadále byl spojen s dějinami Kutné Hory i domů, o kterých se zmiňujeme. Pozdější manželka pana Matyáše Dačického, synovce pana Mikuláše, který byl členem městské rady, se stala načas majitelkou domu čp. 138.

Z doby příchodu jezuitů do Kutné Hory se zachovala i pověst o vlídném patronu domu Hanykýřského. Je jím mnich, pozdější opat sedleckého kláštera, který byl zpovědníkem zmíněné Alžběty Maternové a jako její špatné svědomí dodnes občas bloudí ve zdech domu a dohlíží na počestnost jeho obyvatel. K tomu účelu nosí s sebou knihu, kam zaznamenává jejich skutky – dobré i špatné. Dobré krásnými sny odměňuje, špatné nespavostí trestá.

Velkorysé přestavby obou domů v průběhu 18. a 19. století svědčí o ambicích a možnostech jejich střídajících se majitelů. Bohužel se však už nezachovaly tak pozoruhodné zprávy o jejich životě, jaké máme právě díky „Pamětem Mikuláše Dačického“.

Domy čp. 138 a 139 si i pod pozdějšími přestavbami zachovaly středověký základ a protáhlou úzkou dispozici. V jejich zdívu jsou zbytky středověkých objektů. Zachovaly se i kamenické prvky z přelomu 15 a 16. století. Vnitřní uspořádání i fasády však už jsou poznamenány výraznými úpravami v období 2. pol. 18. století (čp. 129) a poč. 19. století (čp. 138). O významu domu čp. 138 ve 2. pol. 18. století svědčí zachované dřevěné malované zákloповé stropy s barokním boltcovým motivem.

19. století a éra komunismu našťěstí nezměnila základní dispozici objektů, pouze vnitřním uspořádáním místností je změnila na nájemní byty a v přízemí sběrnou surovin. Restituce po roce 1989 vrátila budovy a pozemky potomkům dřívějších majitelů a daly vznik projektu na přestavbu objektu na hotel a výrobní a prodejnu masných výrobků. Záměr se tehdejšímu majiteli, do roku 2007 nepodařilo zrealizovat. Nemovitost i s pozemky tedy prodal a až nový majitel realizoval prozatím poslední rekonstrukci na stylový hotel a restaurant. Rekonstrukce od dubna 2007 do března 2008 stavebně ponechala co nejvíce původních prvků, tak jak s postupem času srůstaly v nedělitelný celek a zároveň je přizpůsobila pro novou funkci a využití.

A tak dnes s radostí říkáme:

Přijměte naše pozvání do hotelu Opat v Kutné Hoře a buďte našimi milými hosty !